1 Pita
1 Pitalo Mande Tabango

Pitando nga so uyingga nga nakangolo, oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu ende gulano gulano, ko sungo sungo ooloo-tenggoku, ngulo so uyi nakangolo soweyoyunowolo.

Nga bukga ngalo mande gumgum ngu, ngandilo ooloote:

Kambayeloyingo mande. 1:1-2.

Anutlo kono ngunonggo enengo ingonduduye ngu, yokutuwooyunolo, simoo balelo mbumbuwaye ngu andangeyunowolo. Ngundilo telo, enengo pawa newendemo yoyolo ombuwolo. 1:3-12.

Damoni nenengo ngulo mande, ko noolengo sobosobo oni ngu manggoye komo keyowato. 2:11–3:7.

Noole hamoo Kristuslo gaboyi ootoolo ngu, noole ngu komo kowuli koolowoowato. 3:8–4:19.

Mande oowooyingga ngu, oni simoo bale nowoondoyemo hamoo tewonggori. 5:1-11.

Akeyo mande ewolo. 5:12-14.

1 No Pita, no Yesus Kristus ngulo Aposel. Nondo nga mandega nga, ye oni simoo bale Anutndo enengo logoyelowoku, ngulo no so uyingga nga yengo nakangooteno. Yo, Yuda oni gidalegado ye Yuda oni Kristusno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu keyoyelootoyi, yengo ende damoni kuli yokolo, mela sungomo salo, Pondas

melako, Galesiyano, Kapadosiyano, Esiyano, ko,
Bitiniyano nguya oolootenggoku, ngulo nga so
uyingga nga, yengo nakangooteno.*
2 Kulimi oolengo, Awa Anutndo yengo ingolo,
ene ye logoyelolo soleyelootoni, ye enengo oni
tunootelo oolootenggo. Yuka Kundingiyimbo
ye yoyeni, ye kundingiyi oolootenggo. Ene
ngundilo tetoni, ngunonggo ye mete Yesus Kris-
tus, ngulo manggowo keyootenggo. Yo, Yesus
enengo daloni, ngundo ye sogi yunootoni, nguno
ye oni nenengo tunootewonggori. Nondo Anutno
yemboongetoowe, enendo ye sumange ayibini
ngu, ko, nowoondoye imakeyingo damoni ngu
yeno hangelo ooletoni oluwanggo.

Keda Oluweloyi Gomengga Ngu Sambo Endemo Soboyelolo Ooloote

3 Ngulo ngu, noole komo Anut ngu Oo Bidodo
Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, ngulo eweyi
ngu oowooyi bingami elo okoololuwato. Ngundo
ngu, noolengo nowoondoyi ulungga telo, ene
sumange yunolo, Yesus Kristus, melenonggo ko
yokutuwootoni ootookoowolo. Nguno ngu, Anut-
ndo noole yoyeni, oni keda tunootewootowo.
Noole nguno keda oolengo ootoolo, noole Anut
sobowootooye, ene ombulo, noole ko yoyowa.
4 Ngulo ngu, Anutndo noole enengo
logoyelowoku ngu, noole enendo yoyootoni,
ngulo noole Anutndo oo gome noole yunoweloyi,
ngu yowato. Ngu oo gomengga ngu ngandilo.

* **1:1:** Ngu me oni ngu Yuda oni gidalega, ene Anutlo nangge ingootenggo. Ene Yesus Kristus ngu Anut Nangonilo ma ingootenggo.

Noole enedodo Sambo endemo noole suwoo
suwoo keda oluwato. Yo, sugi sugi keda oluweloyi
ngu gome oolengo, biyomi gula eneno kini. Ngu
ooga ngu, ye soboyelolo, Sambo endemo ooloote.
5 Ye Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoyi,
nguno ngu, enengo yanggangoni, ngundo ye
gome soboyelootoni, ngulo ye gome oolootenggo.
Ene nalu wenga nguno tunootelo, ko yoyoweloyi
oole, ene kuli yoonenengootoni ooloote.

6 Ye Anutndo ko yoyoweloyi ngu ingolo, ngulo
ye oni oni tetenggo. Ene ataga bine ngu nalu
ootuwoo bodaga nangge, nguno ngu, ye tewoo
oowooyingga yeno ombuwa.
7 Ngu kowuli oowooyingga yeno ombuteku,
ngundo yengo nowoondoyemo hamoo
teyingongga, ngu tewoongoote. Tewoongooteku
ngu, yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga,
ngu yanggango, ko, nenengo tete, ngundi kini,
bine? Noole ingooteto. Beye goyayi gol oo
ngu, ene biyomi yeweloyi. Ene gol ngu de
nombono tewoongolo katoyi, oo kakawu ngu
delo kinitetoni, gol oolengo nangge oluwa.
Ngundilo nangge, kowuli ngundilo, ngundo
yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu
tewoongoote. Nguno ngu, yengo nowoondoyemo
hamoo teyingo, ngundo gol beye oo ngu dagalo,
ene gome oolengo tunootewa. Ngulo ngu,
yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga
ngu yanggango oodoni, oololo, kootusina,
Yesus Kristus tunoo oolengo tunooteweloyi
naluno ngu, asa, ene yengo oowooye bingamiye
dulidaliyedodo yunowa.
8 Ye ene ma kenoyingo, ene ye nowoondoye

ene inolo, ngulo nowoondoyemo hamoo telo, ye ngulo oni oni ulungga tetenggo. Yengombo ngu oni oningga tetenggoku ngu, mela ngalo oni oningga ngu dagate. Yo, hamoo, yengo oni oni tetenggoku ngu ulungga oolengo, ngulo yengo manggoyebo, elo yootunoweloyi nguya kini.

9 Yo, Anutndo ataga ye yoyooteku, ngulo ye oni oni ulungga tetenggo. Ndatelo ngulo, yengo nowoondoyemo hamoongga ngulo enggeni tunootete. Yo, yengo nowoondoyemo hamoongga ngulo enggeni, ngu ngandilo. Anutndo ye ko yoyoote.

10 Anutlo ingondudu eyingo onindo nga sumangengga ngalo mandeni yeno yootunolo ewonggorimu, ngu ataga yeno tunooteteku nga. Ene Anutlo mandega ye ko yoyowa, ngu mandega ngulo sumoo sumoo elo erewelo, koyi yanggango tewonggo.

11 Kristuslo Yuka Kundingiyi ngu Anutlo ingondudu eyingo oni nowoondoyemo ulo, ootoolo, ngundo ngu, kowuli oowooyingga ngu Kristusndo koolowoolo, ko, kootusina ene oowooyi bingamidodo tunooteweloyi, ngu eneno yootunowolo. Ngulo mandeni ngu enendo kuli yootunolo ewoku, ngu Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo sumoo sumoo elo ewonggori. Ndawu nalunggano, ene ombuwa? Ndatelo ooga ngu naluno tunootewa? Elo sumoo ewonggori.

12 Ene Anutndo ene kuli etuyeloyingo, enengombo ngu mandega nguno enengo hoolooweyeloweloyi nguya kini. Kini, ene ye hoolooweyelowelo, ko ngu tewolo. Ngundilo nangge, Yuka Kundingiyi Sambononggo om-

buyingo, ngundo oni newende yokutuwootoni, ngundo Mande Keda Mesalango nga yeno elo etuyelootenggo. Yo, hamoo, Anutlo Sambono Engel oni nguya, ene nga mande gomengga nga ingowelo hahangetenggo.

Anutndo Noole Negoyelowoku, Ngulo Noole Kundingiyi Oluwato

13 Yo, Anutndo ataga ye yoyooteku, ngulo ye komo yengo ingonduduye yoonenengoya, gome sobowooya oliyi. Ye ngunonggo Yesus Kristus ngu tunooteweloyi, ngulo doongedoongoodoongoo teya, sobowooya oliyi. Ye ngundilo telo oodoyi ngu, asa, enengo sumangeni ngu yeno ombuweloyi, ngulo ye nowoondoyemo hamoo oolengo teyi.

14 Ye komo manggoye keyoyingo simooyengga ngundiya teya oliyi. Kuli ngu, ye Kristus nowoondoyemo hamoo ma teyingo naluno, ye Anutlo damoni ngu ma ingowonggori. Ngulo ngu, ye nowoondoye ootookooweloyi damoni biyomi nguno oluwonggo. Ene ataga ngu, ye ngu damoni biyomingga nguno oololo, ngu ma keyowelo.

15 Kini, Anutndo ye kuli negoyeloyingo ngu kundingiyi. Ngundilo ngulo, ye nguya komo kundingiyi oliyi. Yo, yengo oololo, ombulo tetenggoku, ngu bidodomo ngu Anutlo damoni kundingiyi nguno endeyoyi.

16 Ndatelo ngulo, Anutlo mandeno, Anutndo ngandilo ete.

No kundingiyi oolootenoku, ngulo ye komo nguya kundingiyi oliyilo ewolo. *Lewitikas 11:44-45*

Anutndo Uli Ulungga Oolengombo Noole Uliyelolo, Ko Yoyowolo

17 Yendo ngu Anut negongolo, ngu etenggo.
Awa, elo etenggo. Ngu Awanayingga
ngundo, ene oni noolengo oowoonayi, ko,
noolengo ootootoonayi, bingaminayi nguno ma
wilikoyeloote. Kini, ene noolengombo damoni
tetetoku, nguno wilikoyeloote. Ngundilo ngulo,
Anut doongeyimo, noole komo ingondudu gome
ngu telo, gome nenengo endeyolo, mela ngano
oluwato. Nga melangga nga, ngu noolengo mela
oolengo kini.
18 Noole ingooteto. Ye kuli Kristusno
nowoondoyemo hamoo ma teyingo naluno,
ye damoni biyomimo oluwonggoku, nguno
ngu, yengo osisambayebo damoni biyomingga
yunoyingo, nguno oluwonggo. Ene Anutndo
ye kuli ngu damoningga, ngunonggo uliyelolo
yoyowolo. Enendo mela ngalo gol beye oo biyomi
yeteku, ngundo ma uliyelolo yoyowolo.
19 Kini, ene Kristuslo dalowobo ye ko
uliyelowolo. Ngu daloga ngu ulini ulungga
awuno oolengo. Kristus ngu, ene Sipsip nangoni
duliyo gome oolengo moondeyimo mambu dongo
biyomi gula nguya kini, woolo yeweloyi ngulo
ngundilo tunootewolo.
20 Anutndo mela ma yeyingomo, ene Kristus-
ndo ngu kongga ngu tenilo sunggi yewolo. Ene
nalu sosowoomo nguno, ye hoolooweyeloweloy-
imbolo yootunootoni tunootewolo.
21 Ene ye hoolooweyelootoni, ye nguno Anutno
nowoondoyemo hamoo tetenggo. Ngu Anutga
ngundo nangge, ene kuli melenonggo Kristus

yokutuwootoni, keda ootookootoni, ene oowooyi
bingamidodo inowolo. Ngundilo ngulo, ye nguya
Anutlo nowoondoyemo hamoo teya, ye ngulo oni
oni teya, sobowooya oodoyiga, ene ombulo, ko
yoyowa.

22 Ye komo nga mandega nga hamoo oolengo
keyoyi. Ngu damoningga nguno ngu, yen-
gombo yengo nowoondoye ngu gome yomosiy-
ootoyi oluwa. Ngundilo ngulo, yendo yengo do-
booguliye ngu nowoondoyi yunootenggo. Ariya,
ataga ngu, ye komo dobooguliye nowoondoyi
teweloyi damoningga, ngu bidodo koyi yang-
gango teya, dobooguliye nowoondoyi yunoyi.
23 Yo, Anutndo ye yoyeni, ye enengo
Mande Keda Mesalango oni keda oluweloyi
yunoyingoku, ngu ingolo, nowoondoyemo
hamoo tewonggori. Ngunonggo ngu, ye oni
keda tunootelo, buniyo bodaga owita nemimbo
yomooteku, ngundilo tunootewonggori. Yo,
Anutlo Mande yanggangonidodo, ngundo ye
yoyeni, keda tunootewonggori. Ngulo ngu, ye
Anutdodo sugi sugi oluwanggo.
24 Anutlo mandeno ngandilo ete.

Oni simoo bale bidodo ngu, ene so ilosala
ngundilo. Onilo dulidaliye ngu so ilos-
ala ariyelo, nungo makoolo melako uteku
ngundilo.
25 Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo man-
deni ngu, ene suwoo suwoo sugi sugi oluwalo
ewolo. *Ayisaya 40:6-8*
Nga mandega nga, ngu Mande Keda Mesalango
ngu yeno elo etuyeloyingongga ngu.

2

Oo Bidodo Sembuli Ulungga, Ene Ya Ungoombolo Osiyi Keda Ooloote

1 Ariya, ye komo damoni biyomi bidodo yokoyi;
ebe ganagana mande; ebe ganagana damoni gi-
dalega bidodo; oni sitowiyedodo nguya nowoon-
doye biyomi yeweloyi; oni kootuyisina mande
eweloyi, ngu bidodo yokoyi.
2-3 Ndatelo ngulo, ye ngu kuli Oo Bidodo Sem-
buli, ngu damoni ngu kenolo ingowonggoku,
ngu damoningga ngu gome nenggulo oolengo.
Ngundilo ngulo, noole ingooteto. Buniyo bodaga
owita nemimbo yomooteku ngu, ene nonolo
nangge gome ingoote. Ngundilo nangge, ye komo
nono gome oolengo Anutnonggo ombuteku, ngu
yoya neyi. Ngu nonongga nguno oo biyomi gula
ma ooloote. Kini, ene yengo nowoondoyemo
hamoo teyingo, ngu yanggango yunoote. Ngundo
ye yoyeni, ululu telo, ye Anutndo ko yoyoyingo,
ngundilo oluwanggo.
4 Ye komo Yesusno ombuyi. Ene ngu ya un-
goombolo osiyi suwoo suwoo keda oolooteku
ngu. Ene oni simoo baledo ngu ingootoyi, ngu
ene biyomi yetoni, ngulo ene keyolo yokowong-
gori. Ene Anutndo ene sunggi yelo, ngulo gome
ingowolo.
5 Ye nguya ngu ya osiyi suwoo suwoo keda
oolootekungga ngundiya oliyi. Anutndo ye
yootunoyelootoni, ye Yuka Kundingiyi ngulo
ya tunootewonggori. Ngundilo ngulo, ye ngu
Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi tunootelo,
nguno ye eneno yambo mande telo, enengo

oowooye okooweloyi ngu Anutno woolo yetenggoku ngundilo. Ye ngundilo tetoyi ngu, Anutndo Yesus Kristusno ingolo, nguno ene yengo woolo yetenggoku, ngulo gome ingowa.

6 Anutlo mandeno nguya ngandilo nakangowolo.

Ingoyi, nondo kuli Sayonno (Yerusalemno) ya mundumimbolo osiyi yanggango oolengo (Kristus), ngundo ngu, ene mete ya yanggango teyinoweloyi gome oolengo. Ataga no ene yolo, Sayonno imitoowe ooloote. Ngulo ngu, oni enengo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu, ene oyumo ma yowanggolo ewolo. *Ayisaya 28:16*

7 Ye kuli nowoondoyemo hamoo teyingo oni galo, ya mundumimbolo osiyi yanggango oolengongga (Kristuslo) ngu, ene gome oolengolo ingootenggo. Ene onindo ngulo nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku ngu, ya yeweloyi oni ngundilo. Anutlo Mandeno, ngandilo ete.

Ya yeweloyi onindo ya mundumimbolo osiyi andangelo, mandeni biyomilo yokowonggori. Ene ataga ngu ya mundumi ngulo osiyi yanggango oolengo teyinowelo oolootelo ewolo. *Sam 118:22*

8 Anutlo Mandeno, mande ngandilo ete.

Oni nowoondoyemo hamoo ma teyingo ngu, ene oni keye tootogiyeloweloyi digi (Kristus) ngundilo tunootewonggori. Ngu digi ulungga, ngundo tootogiyelootoni, ukelo uwalo ewolo. *Ayisaya 8:14-15*

Ene Anutlo Mande Keda Mesalango ngu andangelo yokolo ngu, ene keye tootogiyelootoni, ene

ukelo uwanggo. Yo, onindo oo teweloyi ngu kuli
Anutndo eyingo, ngundilo tetenggo.
9 Ene Anutndo ye enengo simoo bale kuli lo-
goyelowolo. Ye ngu Anutlo woolo yeyingo oni
sobosobo ulungga ngulo keyimo oni oluwanggo.
Ye enengo oni simoo bale sowe kundingiyi. Ye
ngu Anutlo oni simoo bale nenengo oolengo
oluwanggo. Ye nguno ngu, enendo damoni gome
nenengo yeno tewoku, elo yootunowanggo. Ngu
ngandilo. Enendo ye negoyelootoni, ye kuli
suwoo ooleli biyomi ngu yokootoyi, enendo ye
yoyolo, ombulo, enengo solu gome himimo yoye-
wolo.
10 Kuli ngu, ye oni simoo bale sungo sungo
oluwonggo. Ene ataga ngano ngu, ye Anutlo
simoo bale kosiyingo tetenggo. Kuli ngu, ye
Anutlo sumangengga ngu ma yowonggori. Ene
ataga ngano ngu, ye Anutlo sumangengga ngu
kuli yowonggo.

Noole Ngu Komo Anutlo Ko Oni Telo Oluwato

11 Ye Kristen dobooguline, ye ngu ende
sungombolo oni ngundilo. Ye ngu, nga
melanggano ngano ngu, nalu ootuwoo bodaga
nangge oluwanggo. Asa, nondo ngandilo yeno
eteno. Ye komo ingonduduyemo ingoyingo
kulimingga ngu yokoya, kootu inoyi. Ngu
damoningga ngundo gaboyeboya ebe biyomi
uleteli.
12 Ye komo oni Anutlo mande ingolo
yokootenggoku, ngu kewooloyemo nguno gome
nenengo oolengo endeyoyi. Ene yeya mande
biyomi elo ngandilo etenggo. Ye damoni biyomi
tetenggolo ngu, ene kootusina, yengo koye

gomengga ngu kenolo, ene Kristus ko ombulo
wilikoyeloyingo naluno, ngu Anutlo oowooyi
bingamilo okoowanggo.
13 Ye ngu komo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi,
ngulo ingonduduni, ko, mamana mandeni ngu
nangge keyoyi. Ngulo ngu, ye komo mela ngano
Gabman koleteyingo oni, Parayim Minista, ngulo
manggowo keyoyi.
14 Ye komo Gabman oni sobosobo bidodo
manggoye nguya keyoyi. Parayim Minista,
ngundo ngu, Gabman oni sobosobo oni yoyetoni
oolootenggoku, ngulo oni damoni biyomi teteng-
goku, ngulo gumi ogingoyingo yunolo; ko, oni
ene damoni metemi tetenggoku, ngulo oowooye
bingamiye elo okootenggo.
15 Yendo damoni gome nangge ngundiya teyi,
elo, Anutndo ngulo gome ingoote. Ye ngu damoni
gome tetoyi ngu, asa, oni yeya mande biyomi
eweloyi ooleyi gula ma kenolo ingowanggo.
16 Ye Kristen oni, ye Setanlo damonimo ma
oolootenggo. Kini, ye ngu yengombo yengo
soboyelolo oolootenggo. Ene yengo damoniye
gomengga nguno oolootenggoku, ngunonggo
tolige tolige damoni biyomi ngu ma tewelo. Kini,
ye komo Anutlo ko oni oolengo teya oliyi.
17 Ye komo oni bidodo oowooye bingamiye
eya okooyi. Yengo Kristen dobooguliye, ngulo
nowoondoyi yunoyi. Ye komo Anutlo sosoleyi. Ye
komo mela ngano sobosobo oni koleteyingo ngu
oowooye bingami, eya okooyi.

Noole Komo Kristus Keyolo, Ogingoyingo Kowuli Koolowoowato

18 Ye ko oni, ko oo bidodomo, ye komo yengo
kono soboyelootenggoku ngu, enengo manggoye
keyoya, ko ngu gome teya, ngu eneno nowoon-
doyemo nangge oliyi. Sobosobo oni biyomi, ko,
sobosobo metemi nguya, ngulo ye komo mang-
goye keyoyi.
19 Yo, ye Anutlo ingondudu telo endeyootoyi,
nguno ene kingo oolengo ogingoyingo ye
yunowanggo. Ye ogingoyingo ngundilo
koolowoowanggoku ngu, ariya, Anutndo
ngundilo damoni ngulo gome ingoote.
20 Ene yendo damoni biyomi tetoyi, ngulo
oni sungombo ye yudoyi ngu, asa, ngu yengo
damoni biyomiyengga tewonggoku, ngulo gumi
yootenggo. Ene yendo mande damoni gome
metemingga tetoyi, ngulo enendo ye yutolo ogin-
goyingo yunootoyi, koolowooweloyi damoningga
ngulo Anutndo gome ingootelo ewolo.
21 Anutndo ye kuli negoyelowoku ngu,
ye ngundilo damoningga ngu keyoyilo
ewolo. Ndatelo ngulo, Kristusndo kuli ye
hoolooweyelolo ogingoyingo koolowoowolo.
Ngulo ngu, ene kuli ngu damoningga ngu ye
etuyelowolo. Nguno ngu, ye nguya enengo keyi
ngu keyowanggo.
22 Anutlo Mande ngundo Kristuslo ete.
Ene nguno mbumbuwa gula ma tewolo. Ene
manggowoomo mande ebe ganagana gula
ma ewololo ewolo. *Ayisaya 53:9*
23 Me onindo Kristus yumooyinolo mandeni biy-
omi etoyi, ene mande ngulo gumi gula ma
ewolo. Kini, ene kingo ogingoyingo nangge
koolowoolo, ene sanggili mande gumi gula ma

ewolo. Kini, enengombo enengo yolo, oni
mande oo bidodo nenengo wilikoyingo oni (Anut)
kandeyimo yewolo.
24 Enengo goweyibo noolengo mbumbuwanayi
ngu koolowoolo, de mombimo oolewolo.
Ngundilo ngulo, noole sugi sugi oluweloyi
kedaga ngu yolo, damoni gome nenengo
ngu keyowato. Yo, me onindo Kristus
utolo, yombuliyoyingongga, nguno ene noole
yomosiyeloweloyimbolo tewolo. Ngulo ngu,
noole weti mbumbuwalo damoni biyomi ngu
bidodo yokowooto.

25 Kulimi ye Sipsiplo oole yokoyingo ngundilo.
Ene ataga ngu, ye ko yowoolengolo, yengo
sobosobono ombuwonggo. Ngulo ngu, So-
bosobo ngundo yengo endeyoyingongga ngu
gome soboyeloote.

3

Elambalisa Teweloyi, Ngulo Mandeni

1 Ngundilo nangge, ye bale kamesumooyedodo,
ye komo kamesumooye ngu nowoondoyemo
nangge oliyi. Ene kamesumooye gidalega
ene Anutlo mande ngu ma keyootoyiga
ngu, asa, ye balesumooyembolo damoniye
gome nenengo ngu kenolo, ngunonggo ene
nowoondoye yowoolengowanggo. Mande
nangge eloluweloyi nguya kini. Kini, yengo
damoniye gome nenengo endeyootenggoku,
ngundo ene hoolooweyelootoyi, nowoondoye
yowoolengowanggo.

2 Ndatelo ngulo, ene ye bale ye yeyootoyi,
yengo kamesumooyembolo oowooye
bingamiye okoolo, ngunonggo gome nenengo
endeyootenggo. Nguno ngu, ene mete
nowoondoye yowoolengowanggoku ngu.
3 Ye goweye sanganimo nangge ma so uyi
nakango teyinowelo. Yengo uye pitoolo yomosiy-
olo, nguno ilosala oowooyingga nguno palalo, ko,
beye goyayi oo ngu pengolo nguno towikumba
gome gomemu telo, ngundo goweye nakangow-
eloyi damonimo nguno nangge ma oluwelo.
4 Kini, ye komo nowoondoyega ngundiya
nakangoyi. Nowoondoye so uyi nakango
teyinootenggoku ngu, ene biyomi yeweloyi oo
nguya kini. Nowoondoye imakeyingomo kengelo
oluweloyi damoningga ngu, Anut doongeyimo,
gome nenengo oolengo. Ngungga ngu yengo
ilosala nenengo olini.
5 Kulimi ngu baledo Anutno nowoondoyemo
hamoo telo, ene kundingiyi oluwonggorilo. Ene
ngundilo telo, ngunonggo ene kamesumooye
nowoondoyemo oluwonggo. Ngu damoningga
ngu enengo nakayaye.
6 Serando ngu ene damoni ngundilo tewolo.
Ene Ebarahamlo manggowo keyolo, kameyim-
boya, oni ulungga, ewolo. Ene yendo ngu da-
moni gome ngundilo ngu telo, ye oo gulalo ma
sosolewanggoku ngu, ariya, ye ngu Seralo nam-
bosumoongo oluwanggo.
7 Ye simoo, balesumooyedodo, ye komo in-
gondudu gome metemi ngu yoya, ngunonggo
balesumooyemboya gome oliyi. Bale moondeyi
ngu yanggango nguya kini. Ngundilo ngulo,

yendo gome yomosiyeloyi. Yendo komo enengo ingootoyiga, ene nguya suwoo suwoo oluweloyi kedaga ngu yowanggo. Ngundilo ngulo, yendo ngu damoningga ngu keyowanggoku ngu, asa, yengo yemboongeyingo naluno, Anutndo yengo yemboongetenggoku, ngu ingowa.

Ye Komo Nowoondoye Goboolo Yeya Oliyi

8 Ataga no nga mandega nga wenga yokoweloyimbolo ngandilo eteno. Ye bidodo komo nowoondoye gulanangge yeya, goboolo oodega, ye oni bidodo nowoondoyi teyi. Ye komo Kristen dobooguliye nowoondoyi ulungga yunoya, sumange yunoyi. Ye komo windawinda damoni biyomi ngu yokoyi.

9 Ene oni sungombo yeno damoni biyomi yunootoyiga ngu, asa, ye ngu gumi mande damoni eneno ma tewelo. Ngundilo nangge, onindo yeya mande biyomi etoyi ngu, asa, yendo mande biyomi gumi ma ewelo. Kini, yendo ngu gumi ngandiya teyi. Anutndo kumana yunoni eya, Anutno yemboongeyi. Ngundilo teweloyi, ngulo Anutndo ye negoyelowoku ngu, ene mete kumana ye yunowa.

10 Ngulo ngu, noole ingowato. Anutlo Mandeno, ngandilo ete.

Ene oni enengo kedaga ngu gome tunootetoni elo, ko nalu gome metemimbolo ingooteku ngu, ariya, ene komo manggowo ngu loogu telo, ene ebe ganagana mande biyomi gula ma ewa.

11 Ene komo damoni biyomi ngu kootu inolo, damoni gome ngu nangge tewa. Ene nowoondoye

imakeweloyi damoni ngu erewelo yolo, ene ngu
damoningga ngu keyolo oluwa.
12 Ndatelo ngulo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi,
ngu doongeyimbo ngu oni gome nenengo ngu
yeyolo hoolooweyeloote. Ene suwoo suwoo
onindo yemboongetenggoku, ngulo sodeyete.
Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo
ngu oni mande damoni biyomi tetenggoku, ngu
doongetelo, yeyolo, ene ngulo gumi biyomi nguya
yunootelo ewolo. *Sam 34:12-16*

Noole Damoni Gome Nenengo Telo, Ngulo Kowuli Nguya Koolowoowato

13 Ene ye damoni nenengo ngu keyowelo yang-
gango yewanggoku ngu, onendo ene mete ngu
damoningga yeno ngu yombuliyowa? Hamoo
oolengo kini.
14 Ene yendo damoni gome nenengo ngu telo,
ngulo gumi ogingoyingo ngu koolowoowang-
goku, nguno ngu, ye oni oni teyi. Ene onindo
ye sosoleyi elo oo tetoyiga ngu, ye ngu oo ngulo
ma sosolewelo. Yengo nowoondoye ngu ma
soliyokowelo.
15 Kini, yengo nowoondoyemo nguno ngu
komo Kristus nangge yetoyiga, enendo yengo
endeyoyingo ngu bidodo soboyeloni. Onindo
yengo Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo
gomengga, ngulo damonimbolo yeno sumoo
etoyiga ngu, asa, ye komo mande olengomonggo
damoni nenengo wesiyolo eweloyi, ngulo
meyeya oliyi.
16 Ene yendo onilo mande gumi eweloyi naluno
nguno, ye komo nowoondoye hamoomonggo

mande olengomonggo gumi eyi. Ye ngundilo etoyi ngu, asa, yengo nowoondoyemo ingootenggoku, no oo biyomi gula ma teyingo, elo ingootenggo. Ene yendo Kristuslo mande damoni gome ngulo etoyi, ngulo oni ene yumooyinolo mande biyomi etenggoku ngu, asa, ene oyumo yowanggo.
17 Ene Anutndo etoni ngu, noole mande damoni gome nenengo tetetoku, ngulo ogingoyingo yoweloyi, ngu mete. Ene mande damoni biyomi ngulo ogingoyingo yoweloyi, ngu biyomi oolengo. Ndatelo ngulo, noole oo biyomi tewootoku, ngulo gumi nangge yowato.

Kristus Ngu Noolengo Mbumbuwa Andangewelo Kuli Kumoowolo

18 Noole Kristuslo nguya ingooteto. Ene tambu gulananggemo noolengo mbumbuwanayi andangeyunowelo kumoowolo. Ene ngu oni gome nenengo oolengomu, ene noole oni biyomi nga hoolooweyeloweloyimbolo kumoowolo. Yo, enengo goweyi ngu kumooyingo, ene Anutndo Kristus ko yokutuwootoni, keda ootookooyingo nalungga nguno ngu, enengo Yukani keda ootookoowolo.
19 Ngundilo telo, enengo yukani, ngundo oololo, oni kumooyingo ngulo musiyemo ulo, nguno ene Anutlo mande wesiyolo, elo etuyelowolo.
20 Yo, Yesus ene oololo, oni kumooyingomu ngu Nowalo naluno, ene Anutlo mandeni ngu, ene yombuliyolo toongooyingo, nguno Anutlo mandeni wesiyolo yunowolo. Ene Anutndo ngulo gumi biyomi sodedo ma yunowolo. Kini, Anutndo ene soboyelolo oodoni, ngu naluno Nowa

ene wanggoga ngu temukoyingo, oni kandegula gidembolo kabusa nangge ngu oni ngu kewooloyemo metemi oluwonggori Ngu oni ngu nangge, ene wendeyi nelo ma kumoowonggori.
21 Ngu sonongga ngu, sono (kundingiyimbo) sonowootenggoku, ngulo gaboyi ngundilo. Ngundo ngu, ye ko yoyooteku ngu. Ngundo goweyemo sugabo ngu sonowootoni ma kinitewa. Kini, ngundo ngu, sunggi mande gulanangge Yesus Kristus keyowelo, elo gosiyootenggo. Yo, hamoo, Yesus Kristus ene kuli melenonggo ko ootookooyingongga ngundo ene ye yoyolo, Anut tanggeyimo ombuwolo.
22 Yo, hamoo, Kristusndo kuli Sambo Endemo oolewolo. Ene Anut kandeyi koondosina bingaminidodo musiyomo bibitelo oodoni, Anutlo Sambono Engel oni, ko oo yanggangoyedodo ngu bidodo, Yesus yanggangoni ngu newendemo oolootenggo.

4

Oni Ene Kristus Keyolo Ngu, Ene Kowuli Yowa

1 Ariya, Kristus ngu goweyimbo ogingoyingo koolowoowolo. Ngundilo ngulo, ye nguya ingonduduye ngu Kristusndo ingondudu telo, ogingoyingo koolowooyingo, ngundiya yoya dowooyi. Ndatelo ngulo, oni ene Kristuslo koni ngu telo, nguno goweyebo ogingoyingo koolowoowaku ngu, asa, mbumbuwalo yanggangoni, ngundo ene ko ma soboyelowa.
2 Ngundilo ngulo, oni keda oolootenggoku, nguno nowoondoye kulimingga ngu ma

keyootoyi, ngundo ye ko ma soboyeloote. Kini, Anutlo ingonduduni ngu nangge keyootoyi, ngundo ye soboyeloote.

3 Kuli ye damoni oni sowe gidalegado damoni biyomi gula gula tetenggoku, ye nguya kuli tewonggo. Ngu damoningga ngu ngandilo: bosebalese teweloyi damoni; nowoondoye ulu teyingo damoni biyomi; sono kowoo yanggango ngu gome neweloyi damoni; oo simbo ulungga kalo, nelo, nguno sono kowoo yanggangomu gome gome nelo, ngunonggo wenonolo oololo, bosebalese damoni biyomi teweloyi damoni; ebe ganagana anut nguno yambo mande telo, nguno enengo bingamiye elo okooweloyi damoni, ngu bidodo tetenggo.

4 Ene ataga ngu, ye ngu damoni biyomingga ngu enedodo ma tetenggo. Ngundilo ngulo, ene ataga soliyokolo, ngulo yeya mande biyomi etenggo.

5 Ene kootusina ngu, enengombo komo enengo damoniye wilikoyingo oni ulungga nguno yootunolo ewanggo. Ene onilo damoniye wilikoyelowelo meyelo ooloote. Yo, hamoo, ene oni kuli kumooyingo, ko, keda oolootenggoku nguya wilikoyelowelo soboyelolo ooloote.

6 Kulimi, Kristusndo Mande Keda Mesalangongga, ngu oni kuli kumooyingomo nguya wesiyolo elo yunootoni ingowonggori. Ngulo damoni ngu ngandilo. Ene oni simoo bale enengo mbumbuwa telo kumootenggoku, ngundilo kumoowonggori. Ene Anutlo Mande Keda Mesalango ingolo, ngulo enengo gaboyega ngu, ene keda oluweloyi, ngu Anut keda

oolooteku ngundilo.

Anutndo Oo Kingo Duwoo Yunooteku, Ngulo Koyi Tewato

7 Oo bidodo kiniteweloyi naluwo, ngu kuli
namoko tete. Ngulo ngu, ye komo gome in-
gondudu teya, yengo ingonduduye himi yeton-
ingga, nguno ye mete suwoo suwoo Anutno yem-
boongeya oliyi.
8 Ye komo Kristen dobooguliye nowoondoyi
teweloyi damoningga, ngu gome dowooyi.
Ngu damoningga ngundo damoni gidalega ngu
bidodo dagayeloote. Ndatelo ngulo, nowoondoyi
teweloyi damoningga, ngundo mbumbuwa
ulungga andangelo yokoote.
9 Ye komo dobooguliye yeno mayelo ooloote-
ngoku, ngu gome soboyelowanggo. Ye nga kongga
nga tewelo nowoondoye biyomi ma ingowelo.
Kini, ye komo oni oni teya hoolooweyeloyi.
10 Ye bidodo sungo sungo Anutlo oo kingo
duwoo hoolooweyeloyingo koyi, ngu kuli
yowonggo. Ngulo ngu, oo kingo duwooga
ngulo ye komo ko teya, Kristen dobooguliye
hoolooweyeloyi. Ngu damoningga nguno ngu, ye
Anutlo sumangeni oowooyingga bayeteweloyi,
ko oni tunootelo oluwanggo.
11 Ene oni gulado Anutlo mande wesiyoya eton-
ingga ngu, asa, ene komo Anutlo mande nenengo
oolengo wesiyoya eni. Ngundilo nangge, oni gula
ene oni sungo hoolooweyelowelo ngu, ene komo
ngu kongga ngu Anutndo yanggango inootoni
tetekungga, ngu teni. Ndatelo ngulo, simoo bale
ene yengo ko gome ngu kenolo, nguno ene Yesus

Kristusndo eneno oo tewoku, ngulo ene Anutlo oowooyi bingami ulungga elo okoowanggo. Yo, hamoo, O Anut, gengo yanggangongge dulidaligedodoga, ngu suwoo suwoo tunootelo, sugi sugi oluwa. Ngu hamoo.

Ye Kristusdodo Ogingoyingo Goboolo Koolowooweloyi, Ngulo Mandeni

12 Ye Kristen dobooguline oolengo, yeno Kristuslo konimo nguno tewootewoo gulano ye tewooyeloweloyi, ngu de gookingo ngundilo yeno ombuwelo teteku ngu. Ene ye ngandilo ma ingowelo, ngu ooga ngu ene sungo oo guladiloga nooleno ombuwelo tete, elo, ye ma soliyokowelo.
13 Kini, ngu tewootewoongga nguno ngu, ye Kristusdodo ogingoyingo goboolo koolowoowonggori. Ngulo ngu, ye komo oni oni teyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, enengo dulidalini yeno tunooteteku naluno ngu, asa, ye mete oni oni ulungga telo, ye nowoondoye metemi gome ingolo oluwanggo.
14 Ye ngu Kristuslo oowooyimo ko tetoyi, ngulo oni yeya mande biyomingga etoyiga ngu, ye komo mete ngulo oni oni teyi. Ndatelo ngulo, Anutlo Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni, ngu yeno ooloote.
15 Ye komo ingondale teyi! Ye kewooloyemo ngunonggo oni gulado ene oni uleni kumoowa; ngundi, oo yakakayi tewa; ngundi, ene damoni biyomi oowooyingga tewa; ngundi, oni gula koni yombuliyowa; oni gula ngundilo damoni ngu tetoni ngu; asa, ngulo ogingoyingo gumi ene inootoyi, oyumo yowa.

16 Ene oni ngu Kristen ngulo ogingoyingo
ngu koolowoowaku ngu, asa, ene ngulo oyumo
ma yowa. Kini, ene komo Anutlo oowooyi
bingami elo okoowa. Ndatelo ngulo, ene Kristuslo
oowooyimo ko tete.
17 Anutndo wilikoyeloweloyi naluni ngu
namoko ombute. Koletelo Anutndo enengo
simoo bale bidodo wilikoyelowa. Yo, koletelo ene
noole wilikoyelolo, nguno ngu, ene simoo bale
eneno nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku,
ngu ndatelo ene teyunowa? Hamoo oolengo, ene
biyomi tewonggoku, ngulo gumi biyomi ulungga
yowanggo.
18 Anutlo Mandeno ngandilo ete.
Ene ko yanggango telogo oni gome nenengo ngu
ko yoyoweloyi. Ariya, oni ene Anutlo
mande kootu inolo, ene mande damoni
biyomi tetenggoku, ngu ndatelo tewanggo?
Elo ewolo. *Poroweb 11:31*
19 Ngulo ngu, Anutlo ingonduduni enengo oni
gidalega yoyokootoni, ogingoyingo koolowoolo
ngu, ene komo enengo kedaga suwoo suwoo
oluweloyiga ngu Anut kandeyimo yetoyiga
olini. Yo, hamoo, Anutndo kuli noole yoyewolo.
Ngundilo ngulo, ene suwoo suwoo noole gome
oolengo soboyelootoni oolooteto.

5

Ye Tabango Oni Ngu, Ye Komo Anutlo Sipsip Ngu Gome Sobowooyi

1 No ataga ye Kristen onilo tabango oni,
yeno mande ngandilo ewelo. No nguya
tabango oni. No nenengo doongenembo

kuli Kristus kenootoowe, ene ogingoyingo koolowoowolo. No nguya, noole ngu dulidaliga kootu tunooteweloyiga, ngu yowato. Ngulo ngu, no nga kongga ngalo nowoondoye samangayingo mande elo, ye yunooteno.

2 Ye komo Anutlo oni simoo bale ngu gome soboyeloyi. Ene ngu sipsip ngundilo ye kandeyemo oolootenggoku ngu. Onindo ye eririyelootoyi, nguno ko ngu teweloyi kini. Kini, yengombo Anutlo manggowo ngu keyoya, ko ngu teyi. Ko ngulo bobeye yoweloyimbolo nangge ko ma tewelo. Kini, yengo nowoondoyebo ko ngu tewelo hahangeya teyi.

3 Yengombo yengo bingamiye nangge okoolo, Anutlo simoo bale ulungga ye kandeyemo yewoku ngu, ma yowongowelo. Yengo ootootooye ngu komo gome nenengo oolengo oodoyi, Anutlo Sipsip, ngundo ye yeyolo, nguno ene yengo damoniye, mandeye nguya gome keyowanggo.

4 Ngundilo tewanggoku ngu, yengo Sobosobo Koleteyingongga (Kristus) ngu tunoo oolengo tunooteyingo naluno ngu, ye ngu sunggi gula dulidalinidodoga ngu suwoo suwoo sugi sugi oluweloyi, ngu yowanggo. Ngungga ngu ma biyomi yewa.

Noole Komo Imakeyingo Damonimo Ulogo, Noole Ingondudu Gome Nenengo Tewato

5 Ngundilo nangge, ye simoo kosiyi galo, ye komo nguya yengo tabango oni ngu nowoondoyemo ootooya, ngulo manggoye keyoyi. Ye

komo bidodo yengo damoniye ngu yeyiga imaketoningga, ye komo Kristen dobooguliye manggoye keyoyi. Noole ingooteto. Anutlo Mandeno ngandilo ete.

Anutndo oni enengo bingamiye elo okootenggoku ngu, ngulo ma ingoote. Ene ngu oni gome newende imakeyingomo oni sungo nowoondoyi yunooteku oningga, ngu Anutndo ngu oni ngulo gome ingootelo ewolo. *Poroweb 3:34*

6 Ngundilo ngulo, ye komo yengo ingonduduye, damoniye ngu andangeya yokoya, ye ombuya, Anut yanggangonidodoga ngu newendemo uya oliyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, Anut enengo nalunimo ngu, ye bingamiye okoolo yunowa.
7 Anut enengombo ye gome soboyelowa. Ngulo ngu, yengo kowuliye bidodo, ene kandeyimo komo yetoyiga olini.

8 Ye ngu komo ingondale teya, gome sobowooya oliyi! Yengo me oni ngu Setan, ene ngu Layon ngundo yanggango kiyelo eteku ngundilo. Ene kombitelo mayelo, oni gidalega ereweyelolo yeyolo, yutolo, yooneweloyimbolo endeyoote.

9 Ye komo nowoondoyemo hamoo yanggango teya, ngunonggo ene owetoyiga toongeni. Ye ingoyi, yengo Kristen dobooguliye mela bidodomo oolootenggoku, ngu nguya yendo ogingoyingo koolowootenggoku, ngundilo koolowootenggo.

10 Yo, yendo ngu ogingoyingo nalu ootuwoo bodaga nangge koolowoolo ingowanggo. Kootusina ngu, enengombo ye yooneneyelolo, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango yunootoni, ye nguno yanggango dikalo

oluwanggo. Anut ngu sumange bidodo sembuli.
Yo, ye Kristuslo keyimo oni, ngulo Anutndo yengo
gome ingoote. Ngulo ngu, ene ye negoyelootoni,
ye enedodo enengo dulidalini nguno sugi sugi
oluwanggo.
11 Eneno nangge yanggango bidodo oolengo
oolooteku, ngu suwoo suwoo sugi sugi ngundilo
oluwa. Ngu hamoo.

Kambayeloyingo Mande

12 Nondo nga mande ootuwoo bodaga
nga nakangolo, yengo Sayilas kandeyimo ye
yunooteno. Nondo ngu Sayilas ngu ingootoowe,
noolengo doboonayi oolengo tete. Nga so uyingga
ngano ngu, nondo ye yanggango yunootoowega,
ye ngunonggo Anutlo sumangengga nondo ngulo
ewonoku, ngu yoyi, elo nakangooteno. No
nenengombo kuli ingolo, ngulo no yootunolo,
tunoo eteno. Yo, ye mande nga ma kapengo
yewelo. Kowuli yeno tunooteteku naluno, Anutlo
sumangeni, ngundo ye yoyeni, yanggango dikalo
oluwanggo.
13 Anutlo oni simoo bale Babilon (Rom) endemo
oolootenggokuya, yeya ngu Anutndo kuli yedodo
logoyelowoku, ngundo noya ye kambayelooteto.
Nolo nangone, Mak ngudodo kambayeloote.
14 Ye bidodo komo Kristen dobooguliyeboya
kandeye dowooya, nguno ebe nowoondoyi
nowoondoyi teya oliyi. Ye Kristusdodo goboolo
ootooya, ye nguno nowoondoye imaketoningga
oliyi. Ngu hamoo.

Anutlo Sumange Mande Keda
The New Testament in the Karo Dialect of the Rawa Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Karo long Niugini

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karo (Rawa) (Rawa)

Dialect: Karo

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
7f046ea9-a034-5c64-a5df-39d92fed8ae7